

Андрій Герасимович,
старший викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

«ВИМУШЕНА» НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НОВИХ РЕАЛІЯХ

Анотація. У статті йдеться про використання сучасних інформаційних технологій задля вдосконалення навчального процесу в особливих умовах (карантин) при вивченні іноземних мов у вищих навчальних закладах. Зокрема, розглядаються можливості застосування дистанційних засобів навчання як здобувачами вищої освіти в різних видах навчальної діяльності (аудіювання, контроль знань), а також і викладачем для подачі та перевірки засвоєння навчального матеріалу. В умовах прийняття нового Закону України «Про Освіту» (2017) на сьогодні актуальною є проблема забезпечення підготовки компетентних фахівців, які будуть керувати та забезпечувати впровадження та використання дистанційної форми навчання як однієї із основних інституційних форм здобуття освіти. Крім цього, надзвичайно важливим постає питання організації освітнього процесу в умовах проведення адміністративної реформи в Україні та гібридної агресії з боку Російської федерації (як конвенційної, так і інформаційної, коли здобувач вищої освіти та педагог знаходяться на різних територіях України, в тому числі, на окупованій). Все це призводить до ситуації, коли частина освітнього процесу може відбуватися лише за умови організації дистанційного навчання. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти застосування користувачами в різних сферах людської діяльності, включаючи і вищу освіту. Потужним поштовхом для застосування комп'ютерних технологій в системі вищої освіти стали виникнення і розвиток мультимедійних технологій, тобто таких, які дозволяють використовувати в процесі навчання різні інформаційні формати, такі як текст, звук, графіка, відео та анімація.

Ключові слова: дистанційне навчання, технології дистанційної освіти, надзвичайні освітні умови, інформаційні технології, комп'ютерні науки, мультимедійні технології, мультимедійні засоби, електронний підручник, гіперпосилання, інтерактивний режим, мультимедійна презентація.

Abstract. The article deals with the application of modern information technologies in order to improve the educational process, which includes foreign

languages learning at the universities, under special conditions (quarantine). In particular, the possibilities of using distance learning means by applicants for higher education in various types of educational activities (listening, knowledge control), as well as by a lecturer to present and test the mastering of educational material are considered. In the context of the adoption of the new Law of Ukraine «On Education» (2017), today there is a problem of providing training for competent professionals who will guide and ensure the introduction and use of distance learning as one of the main institutional forms of education. In addition, the issue of organizing the educational process in the context of administrative reform in Ukraine and hybrid aggression by the Russian Federation (both conventional and informational, when the higher education applicant and lecturer are in different parts of Ukraine, including the occupied) is extremely important. This leads to a situation when the part of the educational process can take place only if distance learning is organized. Distance education in Ukraine covers innovative, normative and legal, pedagogical aspects of application by users in various spheres of human activity, including higher education. The emergency and development of multimedia technologies, i.e. those that allow using various information formats such as text, sound, graphics, video and animation in the learning process, have been a powerful impetus for the application of computer technology in the higher education system.

Key words: *distance learning, distance education technologies, emergency educational conditions, information technology, computer science, multimedia technology, multimedia means, electronic textbook, hyperlinks, interactive mode, multimedia presentation.*

Для українського освітнього простору в реаліях інформаційного суспільства набули особливої значущості й гостроти питання забезпечення високого рівня інформатизації освіти, що передбачає оволодіння науково-педагогічними працівниками навичками та уміннями впроваджувати в освітні практики електронні освітні ресурси, спілкуватися в мережі Інтернет й керувати діяльністю здобувачів вищої освіти. В умовах прийняття нового Закону України «Про Освіту» (2017) на сьогодні актуальною є проблема забезпечення підготовки компетентних фахівців, які будуть скеровувати та забезпечувати впровадження та використання дистанційної форми навчання як однієї із основних інституційних форм здобуття освіти. Крім цього, надзвичайно важливим постає питання організації освітнього процесу в умовах проведення адміністративної реформи в Україні та гібридної агресії з боку Російської федерації (як конвенційної, так і інформаційної, коли здобувач вищої освіти та педагог знаходяться на різних територіях України, в тому числі, на окупованій). Все це призводить до ситуації, коли частина освітнього процесу може відбу-

ватися лише за умови організації дистанційного навчання. Позаяк, нагальним є питання застосування дистанційної форми організації освітнього процесу для отримання ефективного та підтвердженого з правової точки зору результату навчання. Крім вищезазначеного, з березня 2020 року, після запровадження на території України карантину від вірусного захворювання COVID-19, постала нова реальність для всього освітнього процесу як в Україні, так у всьому сучасному світі. Новий виклик усьому цивілізаційному світу, глобалізованому до цього часу, і вмить зруйнованому невидимим вірусом, – як взаємодіяти без соціальної (фізичної) взаємодії. Найболючіше, дана ситуація вдарила по освіті. І якщо для зовнішнього світу перейти на виключно дистанційну форму освіти майже не склало проблем, то в українських реаліях для освіти настали проблемні часи. Адже напрацьовано багато нормативно-правових документів щодо запровадження дистанційної форми освіти, а в реальності, – майже повна зупинка освітнього процесу, особливо це стосується ВНЗ державної форми власності. Виникла нова реальність, що вже не може визначати дистанційне навчання лише як одну із форм здобуття освіти, – реальність дистанційного навчання в умовах соціального дистанціювання.

Основними причинами призупинення освітнього процесу на момент запровадження карантину на теренах України вважаю наступні:

- відсутність чіткої програми дій (централізовано) щодо використання тільки дистанційної форми освіти для всіх учасників освітнього процесу;
- відсутність відповідної матеріально-технічної бази ВНЗ щодо забезпечення освітнього процесу виключно засобами дистанційного навчання;
- некомпетентність адміністративно-управлінського та педагогічного персоналу ВНЗ з питань цифрової та інформаційно-комунікаційної взаємодії (так званий «цифровий розрив» в освітньому середовищі «керівник закладу освіти – педагог – здобувач освіти»);
- неготовність адміністративно-управлінського персоналу ВНЗ робити екстрені, нестандартні кроки щодо зміни ставлення до можливості забезпечити дистанційну форму навчання у «турбулентній» ситуації, що виникла;
- неготовність педагогічного персоналу проводити освітній процес засобами дистанційного навчання, з іншої сторони, –

неготовність здобувачів вищої освіти сприймати освітню інформацію та систему оцінювання в дистанційному режимі.

Але ж, недарма, нинішнє століття справедливо називають добою інформаційних технологій, що стало наслідком бурхливого розвитку в сфері комп'ютерних наук. Вдосконалення програмного забезпечення дозволило застосовувати комп'ютери для вирішення найрізноманітнішого кола, як теоретичних, так і прикладних задач, що в поєднанні з мініатюризацією апаратних засобів (поява персональних комп'ютерів, ноутбуків, нетбуків та смартфонів) зробило комп'ютерну техніку надзвичайно зручним інструментом для практичного застосування у навчальному процесі.

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти застосування користувачами в різних сферах людської діяльності, включаючи і вищу освіту. Потужним поштовхом для застосування комп'ютерних технологій в системі вищої освіти стали виникнення і розвиток мультимедійних технологій, тобто таких, які дозволяють використовувати в процесі навчання різні інформаційні формати, такі як текст, звук, графіка, відео та анімація.

Засоби мультимедіа нині широко застосовуються для створення електронних довідників, енциклопедій, а також так званих електронних підручників, які здатні подавати інформацію в зазначених вище форматах. До того ж, стаття в такій енциклопедії або підручнику може мати гіперпосилання на інше джерело, що містить інформацію, яка пов'язана зі змістом даної статті. Це дає можливість користувачу отримувати необхідну інформацію в нелінійний спосіб (подібно до того, як працює людський мозок) на відміну від друкованого матеріалу, який по своїй суті є лінійним.

А використання мультимедіа в інтерактивному режимі здатне перетворити комп'ютер, залежно від поставленої задачі, на викладача, співрозмовника, або екзаменатора, який оцінює правильність відповідей, що їх надає особа, яка навчається. Останнім часом мультимедійні засоби стали дуже популярними у викладанні іноземних мов у вищих навчальних закладах. Мультимедіа дозволяє використовувати комп'ютер для будь-якого виду діяльності (читання, говоріння, аудіювання, письмо). Наприклад, запропонований для читання текст може супроводжуватися тими чи іншими запитаннями, які дозволяють виявити ступінь розуміння прочитаного і, в разі неправильної відповіді, показати учню правильну відповідь з поясненням зробленої ним

помилки або (наприклад, у випадку граматичного завдання) посиланням на відповідний матеріал підручника. У випадку навчання говорінню особа, яка навчається, може використовувати записаний на носію текст або окремі слова з метою правильного відтворення їх змісту та вимови. При цьому коректність відтворення може контролюватися комп'ютером. Письмові вправи можуть передбачати як перевірку орфографії, так і складніші завдання. До них можуть належати такі, що вимагають від нього написати слово, яке підходить за змістом в даній ситуації. Подібне завдання було включено до програми ЗНО в перші роки його проведення.

Аудіювання з використанням комп'ютера може передбачати прослуховування тексту або його фрагмента з наступним виконанням завдань аналогічно тому, як це традиційно відбувалося за допомогою магнітофона або CD-плеєра. Використовуючи засоби мультимедіа, можна, як і під час звичайного уроку, чергувати різні види діяльності. Для мультимедійних технологій у поєднанні з інтерактивним режимом роботи характерним є різноманітність засобів реагування на діяльність учня. Наприклад, різна світлова або звукова сигналізація у випадку правильної чи неправильної відповіді на те чи інше запитання, відсилення до іншого матеріалу тощо. Подібна взаємодія здобувача вищої освіти з комп'ютером робить процес навчання жвавішим, цікавішим і захоплюючим.

Термін *edutainment*, що можна перекласти як розважальне або ігрове навчання (від поєднання англійських слів *education* – освіта та *entertainment* – розвага), багато в чому зобов'язаний своєю появою інтерактивному застосуванню мультимедійних технологій. Дослідники стверджують, що внаслідок використання мультимедійних технологій ефективність засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу здатне збільшитися на 75%.

У навчальній діяльності, і зокрема у викладанні іноземних мов, мультимедійні технології знайшли своє застосування у формі так званих мультимедійних презентацій. На відміну від індивідуального використання технічних засобів (комп'ютера, ноутбука), мультимедійні презентації призначені для подачі навчального матеріалу одразу для всієї аудиторії, тому для проведення таких презентацій необхідним є додатковий пристрій для демонстрації інформації на великому екрані.

Зазвичай, таким пристроєм є проектор, який відтворює інформацію з комп'ютера на екран.

На професійних сайтах можна знайти готові мультимедійні презентації, розроблені фахівцями. Разом с тим, враховуючи наявність відносно простого інструментарію для створення таких презентацій вручну, кожен викладач може розробити мультимедійну презентацію самостійно.

Звичайно, це потребуватиме від викладача певних зусиль і часових витрат, але презентація, створена під конкретну тему заняття, виявиться більш ефективною, оскільки її матеріал зорієнтований на цю тему, максимально їй відповідає і не містить матеріалу, що її не стосується. Існує точка зору стосовно небажаності надмірного, як вважається, застосування технічних засобів навчання, в тому числі й мультимедійних технологій під час презентацій у навчальному процесі.

Подібне застереження зустрічається, зокрема там, де викладач замість того, аби бути людиною, яка творчо керує ходом уроку, перетворюється на такого собі «натискача кнопок» на технічному пристрої.

На нашу думку, подібні побоювання певною мірою є перебільшеними, оскільки важко уявити собі «мовчазну» презентацію, чи то звичайну, чи мультимедійну. Кваліфікований викладач обов'язково коментуватиме інформацію, яка подається, не кажучи вже про необхідність давати відповіді на можливі запитання від аудиторії.

Саме тому, на наш погляд, ніяке застосування технічних засобів не може повністю виключити з навчального процесу традиційну дошку, хіба що звести її використання до мінімуму. Але це вже скоріше плюс, а ніж мінус.

1. Application of Multimedia in Education: <http://www.essay.uk.com/free-essays/information-technology/application-multimedia-education.php>

2. Маслюк Ю. А. Проблеми використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальній діяльності. *Інновації в освіті*. 2006. № 1. С. 117–123.

3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

4. Триус Ю. В., Герасименко І. В., Франчук В. М. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE: методичний посібник / за ред. Ю. В. Триуса. Черкаси, 2013. 220 с.

5. Байдалюк Я. Середовище навчання Moodle: його переваги та недоліки. URL: <http://irznanii.com/a/115399/seredovishche-navchannya-moodle-yogoperevagi-ta-nedolki>